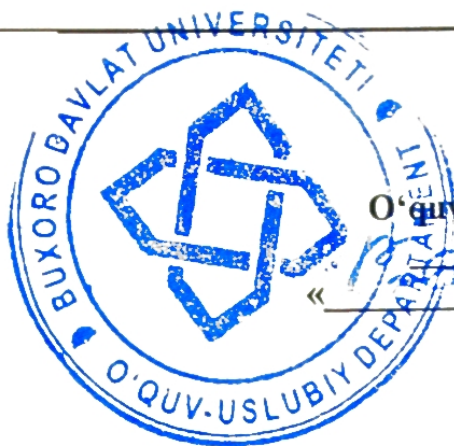

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR
VAZIRLIGI
BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI

“Tasdiqlandi”
O'quv ishlari bo'yicha prorektor
R. G'. Jumayev
« » 2023- y

“PSIXOLINGVISTIKA”

SILLABUS (ishchi dastur)

Bilim sohasi: 200.000 – san'at va gumanitar fanlar
Ta'lim sohasi: 230.000 – tillar
Ta'lim yo'nalishi: 70230101 – Lingvistika (tillar bo'yicha) (o'zbek)

Fan nomi:	Psixolingvistika
Fan turi:	Majburiy fanlar
Fan kodi:	PL20010
Yil:	2023-2024
Semestr:	1-semestr
Ta'lim shakli:	kunduzgi
Mashg'ulotlar shakli va semestrga ajratilgan soatlar:	Auditoriya 60 soat, auditoriyadan tashqari – 60 soat
Ma'ruza	30 soat
Amaliy mashg'ulotlar	30 soat
Laboratoriya mashg'ulotlari	-
Seminar	-
Mustaqil ta'lim	60 soat
Kredit miqdori:	4 kredit
Baholash shakli:	Imtihon
Fan tili:	O'zbek

Fan maqsadi (FM)	
FM1	Magistrantlarga insonning nutq faoliyati zahirida yotgan struktura va jarayonlarni, xususan, nutqni hosil qilish, nutqni qabul qilish, kodlash va dekodlash, til qobiliyati, tilni egallash, kommunikatsiya, shuningdek, individning ichida kechayotgan psixik hodisalarni psixologik va lingvistik nuqtayi nazardan tadqiq qilishni o'rgatishdan iborat.

Fanni o'zlashtirish uchun zarur boshlang'ich bilimlar	
1.	Umumiy tilshunoslik
2.	Tilshunoslik nazariyasi
3.	Psixologiya

Ta'lim natijalari (TN)	
	Bilimlar jihatidan
TN1	– nutqiy faoliyat nazariyasini to'la egallagan bo'lishi;
TN2	– psixolingvistik tadqiqotlardan foydalanishi;

TN4	– kelgusi faoliyatida psixolingvistikadan olgan nazariy bilimlarini amalda qo'llashi kerak.
	Ko'nikmalar jihatidan
TN5	– matnga psixolingvistik munosabat bildirish;
TN6	– matnning psixolingvistik xususiyatlari va ularni tarkiblash jarayonini tushuntira olish;
TN7	– psixolingvistik natijalarni qo'lga kiritish;
TN8	– muallif va retsiyent munosabatini aniqlash kabi malaka va ko'nikmalarni egallaydi.

Fan mazmuni	
Mashg'ulotlar shakli: ma'ruza (M)	
M1	Psixolingvistikaning obyekti va predmeti. Psixolingvistikaning o'ziga xos xususiyatlari: inson omili, vaziyat omili, eksperiment tamoyili. Tushunchaviy-terminologik apparati.
M2	Psixolingvistika psixologik fan sifatida. Psixolingvistika va tilshunoslik. Individ va kommunikatsiya. Psixolingvistikaning boshqa fanlar bilan o'zaro bog'liqligi.
M3	Psixolingvistikaning shakllanishi va rivojlanishi tarixi.
M4	L.S.Vigotskiy - psixolingvistikaning asoschilaridan biri. Ichki nutq haqidagi ta'limot. Amerika psixolingvistik maktabi: bixeviorizm, neobixeviorizm ("Klaster").
M5	Transformatsion-generativ grammatika maktablari qarashlari.
M6	"Nutqiy faoliyat" tushunchasi. Nutqiy faoliyat turlari. Verbal va noverbal tafakkur. Nutqiy faoliyat inson faoliyatining maxsus turi sifatida. Nutq ontogenezi. Tabiatdagi hayvonlar tili. Maugli bolalar.
M7	Til qobiliyati. Til bilimi va tilni qo'llash o'rtasidagi aloqa. Bolalar nutqiy va intellektual faoliyatining shakllanishi.
M8	Xabar-1ning xabar-2 ga mos kelmasligi. Matnni yaratish va tushunishda samaradorlik, tejamkorlik va ishonchlilik tamoyillari.
M9	Matnni psixolingvistik yondashuv asosida o'rganish. Matnning lingvistik mohiyatini ochishda til vositalarining o'rimi.
M10	Psixolingvistik tadqiqot metodlari. Eksperiment metodlar. Eksperiment turlari.
M11	Psixolingvistik tadqiqot metodlari. Eksperiment metodlar. Eksperiment turlari. Assotsiativ ekperiment va uning turlari. Erkin assotsiativ eksperiment. Yo'naltirilgan assotsiativ eksperiment. Zanjirli assotsiativ eksperiment. Assotsiativ me'yorlar lug'atlarining yaratilishi.
M12	Nutq patologiyasi va uning psixolingvistik usullar asosida o'rganilishi. Nutq patologiyasining asosiy ko'rinishlari. Afaziyaning o'rganilish tarixi. Afaziya va uning turlari. Alaliya va

	uning ko'rinishlari. Sensor alaliya. Motor alaliya. Sensomotor alaliya. Nutqning fiziologik markazlari. Broka markazi. Vernike zonasi. Shizofreniyada nutq tashkil qilishning xususiyatlari.
M13	Til va madaniyat. So'zning milliy-madaniy xususiyatlari.
M14	Noverbal nutqning milliy-madaniy xususiyatlari.
M15	Lakunalar. Nutqiy muoamala. Bilingvizm va uning turlari. Madaniyatlararo muloqot.

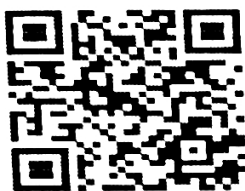
Fan mazmuni	
Mashg'ulotlar shakli : amaliy (A)	
A1	Psixolingvistikaning shakllanishi va rivojlanishi tarixi. Psixolingvistika tarixi, nazariy muammolari, materiallari, amaliy tatbiqi.
A2	Lisoniy qobiliyat va lisoniy faoliyat
A3	Psixolingvistikada madaniy - tarixiy oqimning yuzaga chiqishi (L.Vigotskiy).
A4	Kriminalistika va sud psixologiyasidagi psixolingvistika
A5	Psixolingvistik tadqiqot metodlari ("Assotsiativ eksperiment")
A6	Matnni psixolingvistik yondashuv asosida o'rganish ("Matbuot konferensiyasi")
A7	Bola nutqining shakllanish bosqichlari
A8	Psixolingvistikadagi transformatsion yo'nalish vakillarining perifriza ustida olib borgan tajribalari.
A9	Amerika psixolingvistik maktabi: bixeviorizm, neobixeviorizm ("Klaster")
A10	Amerika psixolingvistik maktabi: J. Miller va N. Xomskiy transformatsion maktabi ("Zinama-zina")
A11	Psixolingvistik tadqiqot metodlari ("Assotsiativ eksperiment")
A12	Nutq ontogenezi. Nutq yaratilishi. Nutq idroki (matnni tushunish).
A13	Matnning psixolingvistik tahlili
A14	Etnopsixolingvistika
A15	Noverbal nutqning milliy-madaniy xususiyatlari.

Mustaqil ta'lim (MT)		
1.	Amaliy mashg'ulotlarga tayyorgarlik	8 soat
2.	Psixolingvistikaga oid ilmiy tadqiqotlar bilan tanishish	3 soat
3.	Turli nutq uslublarini psixolingvistik aspektda o'rganish	4 soat
4.	Til, nutq, matn	3 soat
5.	Tarjima madaniyatlararo muloqotning psixolingvistik aspektida o'rganish.	3 soat
6.	Leksikani eksperimental o'rganish	3 soat
7.	Olamning lisoniy manzarasi	3 soat

8.	Afaziya va uning ko'rinishlari	3 soat
9.	Bolalar nutqi tahlili.	3 soat
10.	Afaziya va uning ko'rinishlari.	3 soat
11.	Falsafiy bilish.	3 soat
12.	Ruhiy holatning matni tushunishga ta'siri.	3 soat
13.	Antroposentrik tilshunoslik yo'nalishlari.	3 soat
14.	Matni psixolingvistik o'rganish.	3 soat
15.	Psixolingvistika metodlari.	3 soat
16.	Nutq yaratish mexanizmlari va modellari.	3 soat
17.	Bolalar nutqini psixolingvistik aspektda o'rganish.	3 soat
18.	Noverbal nutqning psixolingvistik jihatdan o'rganish.	3 soat
	Jami:	60 soat

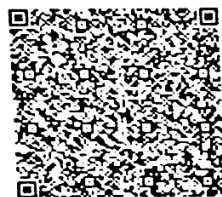
Asosiy adabiyotlar:

1. Белянин В.П. Психоллингвистика. Учебное пособие. –М.: Флинта, 2008. <https://hum.edu-lib.com/pedagogika-psihologiya/belyanin-v-p-psiholingvistika-uchebnik-onlayn>

2. Usmanova Sh. "Psixolingvistika" fanidan ma'ruza kurslari. –Toshkent: Universitet, 2014.

<https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&url=http://samdu.uz/public/images/B0.docx&ved=2ahUKEwj8sYbh9aHtAhVMmIsKHYYq5BrEQFjAAegQIARAB&usg=AOvVaw2rZQYkOAIgkry-9As3IUL7>

Qo'shimcha adabiyotlar:

1. Глухов В.П. Основы психоллингвистики. Учебное пособие. –М.: АСТ: Астрел, 2008.

2. Сафонова О.А. Психоллингвистика: новые технологии анализа поэтического текста. Учебное пособие. – Краснодар, 2012

Axborot manbalari:

<https://lex.uz/docs>

<http://sahifa.tj/uzbeksko-russkij.aspx-Uzbeksko-russkiyperevodchik>

<http://library.ziyonet.uz/>

TALABANING O'ZLASHTIRISHINI BAHOLASH MEZONLARI

a) 5 baho olish uchun talabalarning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fanning mohiyati va mazmunini to'liq yoritib olsa;
- fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiylik va mantiqiylik saqlanib, ilmiy xatolik va chalkashliklarga yo'l qo'ymas;
- fan bo'yicha mavzu materiallarining nazariy va amaliy ahamiyati haqida aniq tasavvurga ega bo'lsa;
- fan doirasida mustaqil erkin fikrlash qobiliyatini namoyon qila olsa;
- konspektga puxta tayyorlangan bo'lsa;
- mustaqil topshiriqlarni to'liq va aniq bajargan bo'lsa;
- fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy- huquqiy hujjatlarni to'liq o'zlashtirgan bo'lsa;
- fanga tegishli mavzular bo'yicha bitta ilmiy maqola chop etgan bo'lsa;
- tarixiy jarayonlarni sharxlay olsa.

b) 4 baho olish uchun talabalarning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fanning mohiyati va mazmunini tushungan, fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiy va mantiqiy chalkashliklarga yo'l qo'ymas;
- fanning mazmunini, amaliy ahamiyatini tushungan bo'lsa;
- fan bo'yicha berilgan topshiriqlarni fan dasturidan kelib chiqqan holda bajarsa;
- fan bo'yicha berilgan savollarga to'g'ri javob bera olsa;
- fan bo'yicha konspektni puxta shakllantirgan bo'lsa;
- fan bo'yicha mustaqil topshiriqlarni to'liq bajargan bo'lsa;
- fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy hujjatlarni o'zlashtirgan bo'lsa.

c) 3 baho olish uchun talabalarning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fan haqida umumiy tushunchaga ega bo'lsa;
- fandagi mavzularni tor doirada yoritib, bayon qilishda ayrim chalkashliklarga yo'l qo'yilmas;
- bayon qilish ravon bo'lmasa;
- fan bo'yicha savollarga mujmal va chalkash javoblar olinsa;
- fan bo'yicha matn puxta shakllantirilmagan bo'lsa.

d) 2 baho olish uchun talabalarning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fan bo'yicha mashg'ulotlarga tayyorgarlik ko'rilmagan bo'lsa;
- fan bo'yicha mashg'ulotlarga doir hech qanday tasavvurga ega bo'lmasa;
- fan bo'yicha matnlarni boshqalardan ko'chirib olganligi sezilib tursa;
- fan bo'yicha matnda jiddiy xato va chalkashliklarga yo'l qo'yilgan bo'lsa;
- fanga doir berilgan savollarga javob olinmasa;
- fanni bilmasa.

Fan o'qituvchisi haqida ma'lumot

Muallif	Abuzalova Mehriniso Kadirovna – f.f.d. (DSc), professor
E-mail	mexriniso-6590@mail.ru
Tashkilot	Buxoro davlat universiteti “O‘zbek tilshunosligi va jurnalistika” kafedrasini
Taqrizchilar	S.A. Nazarova – “O‘zbek tilshunosligi va jurnalistika” kafedrasini dotsenti, filologiya fanlari nomzodi D.N. Yo‘ldosheva – “O‘zbek tilshunosligi va jurnalistika” kafedrasini professori, pedagogika fanlari nomzodi

Mazkur sillabus universitet o‘quv-uslubiy Kengashining 2023-yil 29-avgustda 1-sonli bayoni bilan tasdiqlangan.

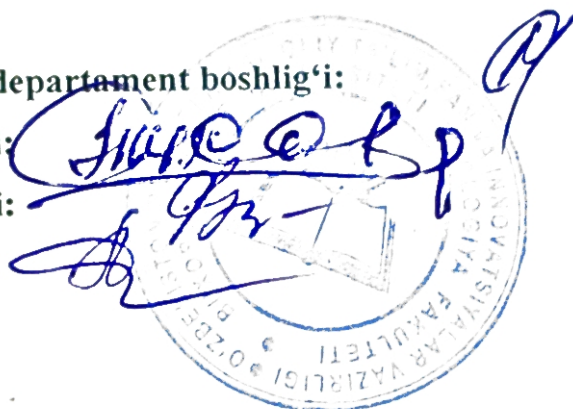
Mazkur sillabus “O‘zbek tilshunosligi va jurnalistika” kafedrasining 2023-yil 26-avgustda 1-sonli bayoni bilan ma’qullangan.

O‘quv-uslubiy departament boshlig‘i:

Fakultet dekani:

Kafedra mudiri:

Tuzuvchi:

M.A.Tursunov

Q.R.To‘xsanov

D.Z.Rajabov

M.K.Abuzalova